

La conservació del patrimoni natural a Catalunya: problemàtica, anàlisi i oportunitats

Jornada de reflexió i debat sobre la situació del patrimoni natural a Catalunya

29 de març de 2014



Índex

3

Introducció

5

Programa de la jornada

6

Resum de les diagnosis
i propostes

7

Ecosistemes forestals
Jaume Hidalgo

9

Ecosistemes agraris
Cristina Sanchez

11

Ecosistemes marins
Antoni Garcia Rubies

13

Ecosistemes aquàtics
Marc Ordeix

15

Patrimoni geològic
Lluís Fructuoso

17

Espècies amenaçades (fauna)
Gabriel Gargallo

19

Espais protegits marins
Mikel Zabala

21

Espècies exòtiques
Joan Pino

23

Espais naturals protegits
Josep Germain

25

Espècies amenaçades (flora)
César Blanché

27

Declaració en favor del
patrimoni natural de Catalunya

31

Adhesions

Introducció

El 29 de març de 2014 es va organitzar, a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans, una jornada d'anàlisi, reflexió i debat sobre l'estat actual i l'evolució recent del patrimoni natural a Catalunya. Es volia fer manifesta una preocupació compartida per nombroses organitzacions i entitats del món social, acadèmic i professional del país: el desmantellament de les polítiques de conservació del patrimoni natural i el deteriorament de l'estat en què es troba, dues tendències que s'han accelerat en els darrers anys.

Les organitzacions impulsores de la jornada, amb el suport de la Institució Catalana d'Història Natural, van convidar 10 experts a exposar el seu punt de vista sobre la situació actual dels ecosistemes forestals, agraris, marins i aquàtics, del patrimoni geològic, de les espècies amenaçades i exòtiques, i dels espais naturals protegits terrestres i marins. Es va demanar a cada ponent que aportés, per un costat, exemples concrets per il·lustrar la gravetat de la situació i, per l'altre, una selecció de les mesures més urgents que caldria emprendre per revertir les tendències més negatives. Al final, es va llegir la Declaració en favor del patrimoni natural de Catalunya, un document signat col·lectivament amb el que es pretén advertir de la situació i reclamar accions per redreçar-la.



La jornada es va iniciar amb les paraules de benvinguda de Joandomènec Ros, president de l'Institut d'Estudis Catalans i del Consell de Protecció de la Natura de la Generalitat de Catalunya.

Aquesta publicació recull els resums de les ponències presentades i, annexada, la declaració en qüestió, juntament amb una relació de les més de 200 entitats científiques, professionals, naturalistes i ecologistes que li donen suport en el moment de tancar aquesta publicació (1 de juliol de 2014). Té per propòsit facilitar la divulgació de les reflexions que van sorgir durant la jornada i deixar-ne constància, per contribuir a redreçar la greu situació en què es troba avui el patrimoni natural del nostre país. Un patrimoni que no ens pertany, sinó que tenim la responsabilitat de conservar per deixar-lo en llegat als nostres descendents.

El bloc <http://defensapatrimoinatural.wordpress.com/> recull informació actualitzada sobre la jornada, la declaració, els signataris i la repercussió mediàtica del procés.

Organitzacions impulsores de la jornada

Institut d'Estudis Catalans	Centre per a la Sostenibilitat Territorial
Institució Catalana d'Història Natural	Obrador del 3r Sector Ambiental
Col·legi d'Ambientòlegs de Catalunya	Institut de Medi Ambient de la Universitat de Girona
Col·legi de Biòlegs de Catalunya	Departament de Ciències Ambientals de la Universitat de Girona
Col·legi de Geòlegs de Catalunya	Societat Catalana d'Educació Ambiental
Federació Ecologistes de Catalunya	Xarxa de Custòdia del Territori
Ecologistes en Acció	Sociedad Geológica de España
Societat Catalana de Geografia	

Programa de la jornada

10:00 h. **Benvinguda a la Jornada.** A càrrec de Joandomènec Ros, president de l'IEC. Exposició del programa per part de representants de les entitats organitzadores.

10:30 h. **Ecosistemes forestals.** *Ponent:* Jaume Hidalgo, enginyer de forests del projecte Sèlvans, Acció Natura.

11:00 h. **Ecosistemes agraris.** *Ponent:* Cristina Sánchez, delegada de SEO/Birdlife a Catalunya.

11:30 h. **Ecosistemes marins.** *Ponent:* Antoni Garcia Rubies, Centre d'Estudis Avançats de Blanes - CSIC.

12:00 h. **Ecosistemes aquàtics.** *Ponent:* Marc Ordeix, Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis.

12:30 h. **Pausa.**

13:00 h. **Patrimoni geològic.** *Ponent:* Lluís Fructuoso, Col·legi de Geòlegs de Catalunya.

13:30 h. **Espècies amenaçades (Fauna).** *Ponent:* Gabriel Gargallo, Institut Català d'Ornitologia.

14:00 h. **Pausa per dinar.**

16:00 h. **Espais protegits marins.** *Ponent:* Mikel Zabala, Universitat de Barcelona.

16:30 h. **Espècies exòtiques.** *Ponent:* Joan Pino, Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals.

17:00 h. **Espais naturals protegits.** *Ponent:* Josep Germain, Institució Catalana d'Història Natural.

17:30 h. **Espècies amenaçades (Flora).** *Ponent:* César Blanché, Laboratori de Botànica, Facultat de Farmàcia, Universitat de Barcelona.

18:00 h. **Torn de preguntes i debat amb el públic.**

19:00 h. **Presentació de la “Declaració a favor del patrimoni natural de Catalunya”.**

19:30 h. **Cloenda.**

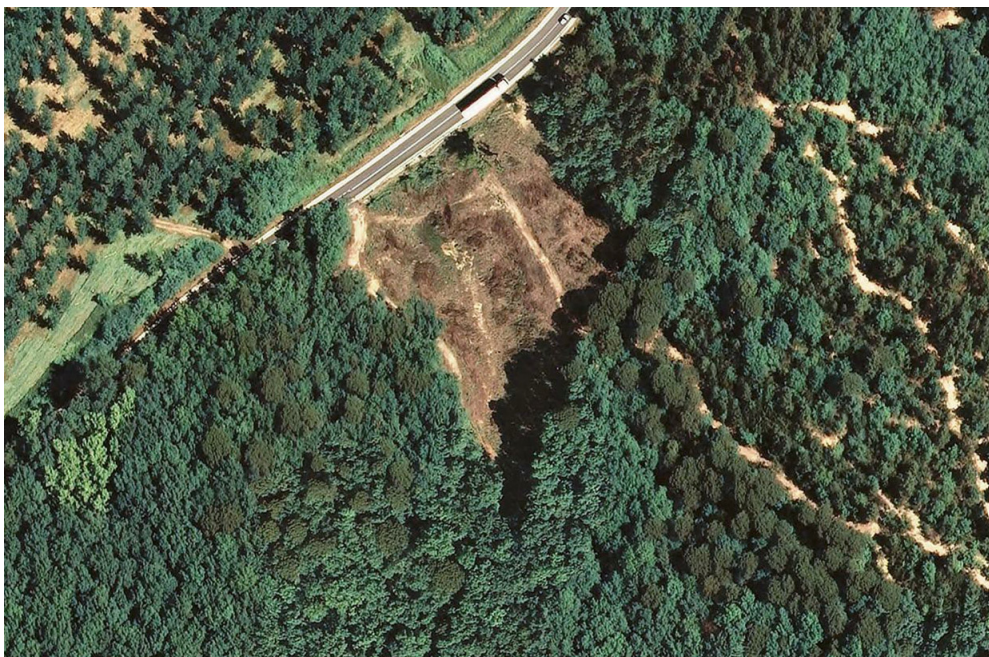
Resums de les diagnosis i propostes

Ecosistemes forestals: boscos madurs

Jaume Hidalgo (Programa Sèlvans, Fundació Accionatura)

Diagnosi

Tot i tractar-se dels ecosistemes terrestres més diversos, i tot i que a Catalunya només restin presents en un 2% de la superfície forestal arbrada, els boscos madurs encara no tenen protecció efectiva. La seva tendència és clarament negativa, principalment perquè són tallats. Aquests darrers anys les pèrdues han estat importants: en algunes comarques, com la Garrotxa, han afectat la meitat dels boscos madurs, incidint, fins i tot, en els petits rodals inclosos en el recent Inventari de Boscos Singulars de Catalunya (2010), que identifica els boscos més excepcionals del país - el 0,3% dels espais forestats. Malgrat algunes iniciatives lloables per salvaguardar-los, per la via de l'ordenació forestal i, sobretot, de la custòdia del territori, com les impulsades pel programa Pirineu Viu, la Diputació de Girona, la desapareguda Fundació Territori i Paisatge, i el Programa Sèlvans -actualment a Accionatura-, es manté la tendència a destruir-los. A més de les greus pèrdues de biodiversitat que això comporta, també es redueixen les oportunitats per desenvolupar activitats generadores de beneficis socials i econòmics.



Un exemple d'impacte concret sobre els boscos madurs: tala final arreu i rompuda a la roureda de Buscastells, a l'Espai d'Interès Natural Turons de Maçanet, el 2012. *Imatge cedida pel ponent.*

Propostes

- 1)** Crear un marc estratègic i normatiu que vetlli per la conformació d'una xarxa de boscos madurs.
- 2)** Desplegar una planificació i una gestió forestals que facin possible l'extensió d'aquesta xarxa en el conjunt de forests dels espais naturals de Catalunya.
- 3)** Vertebrar la custòdia d'una xarxa de boscos madurs i articular un fons de compensació que canalitzi recursos mitjançant mecanismes com el pagament per serveis ambientals.

[Veure la presentació completa del ponent](#)

Ecosistemes agraris: paisatge mosaic

Cristina Sánchez (SEO/Birdlife Catalunya)

Diagnosi

La meitat de la superfície d'Europa es destina a usos agrícoles, però el model agrari que impulsen les polítiques agràries europees és erroni: aquest model, a Catalunya, ha portat a una pèrdua del mosaic de petites explotacions agràries, que es van perdent, cada vegada més, i a fomentar la intensificació i el regadiu, que comporten l'eliminació d'hàbitats naturals i seminaturals, i l'empobriment en biodiversitat. En tres decennis, s'ha reduït el 42% de la població activa en el sector agrari. Malgrat les enormes subvencions que s'hi han canalitzat -multiplicades per 4 en dues dècades-, ha augmentat la dependència de la importació de productes agraris, han minvat els llocs de treball agraris, s'ha perdut el paisatge de mosaic agrícola i ha decaïgut la biodiversitat dels paisatges agraris arreu de Catalunya. La pèrdua de biodiversitat més coneguda és la dels ocells esteparis. Una avaluació científica de l'efecte de les mesures agroambientals sobre aquestes espècies d'avifauna estepàries vinculades a conreus de secà ha demostrat que havien estat positives tant des del punt de vista de l'agricultor com de la biodiversitat. Aquests resultats s'expliquen perquè les mesures es van dissenyar en base a un estudi pilot previ de mesures agrícoles per a la conservació.



Paisatge agrícola. Imatge: Jordi Prieto.

Propostes

- 1)** Reformar les polítiques europees, per incrementar la flexibilitat de les seves mesures i adequar-les a escala local.
- 2)** A Catalunya, recuperar i valoritzar el model agrari tradicional, facilitar la informació i la formació, i potenciar les pràctiques adreçades al manteniment dels valors naturals, socials i culturals del territori.
- 3)** Diversificar el sector agrari, per millorar la seva competitivitat, cercant la qualitat (ambiental i social) i la diferenciació dels productes.

[Veure la presentació completa de la ponent](#)

Ecosistemes marins

Antoni Garcia Rubies (Centre d'Estudis Avançats de Blanes - CSIC)

Diagnosi

El primer problema per avaluar l'estat dels hàbitats marins és el desconeixement: sabem què hi ha, però no sabem quant n'hi ha. El medi marí pateix fortes agressions, entre les quals destaca la pesca, que no sols afecta les poblacions de les espècies objectiu, sinó que altera seriosament tot l'ecosistema, bàsicament per l'enrarament dels predadors, que desencadena tot un seguit d'efectes en cascada. Entre totes les tècniques, la pesca d'arrossejament és la més destructiva, ja que apart de la destrucció física dels fons, extrau moltes espècies que no són aprofitades -entre un 60 i un 70 % de la captura total. L'altre gran problema és l'alteració física del litoral. Més d'un 50 % de la costa catalana ha estat urbanitzada, cosa que limita molt les possibles mesures correctores. La regeneració de les platges és una pràctica habitual, tot i que afecta negativament tant l'ecosistema d'allà on s'extrauen les sorres, com d'on es dipositen. Aquest és un problema de mala solució, degut a la transformació de la línia de costa (ports, espigons,...) i al dèficit sedimentari de les platges, per manca d'aportacions fluvials, que són retingudes als embassaments de les conques fluvials.



La disminució de la qualitat i quantitat de la pesca a Catalunya ha estat molt ràpida (a escala d'una vida humana) i un problema afegit és la manca de referències; és a dir, cada generació considera "normal" l'estat de la natura que es troba. Segurament que el nen de la dreta considera que ha capturat un gran peix (i això és cert en la situació actual), però els peixos realment grossos eren els que agafaven els nens de la seva edat 50 anys enrere... *Imatge cedida pel ponent.*

Propostes

- 1)** Gestió eficaç de la pesca, començant per fer complir les lleis vigents i prioritzant el control dels mètodes més agressius, com la pesca d'arrossegament.
- 2)** Aturar l'alteració del litoral i fomentar la creació de noves àrees marines protegides seguint dissenys específics per allò que es vulgui protegir.
- 3)** Fer un inventari complet de les espècies i cartografiar els hàbitats marins, perquè no es pot gestionar allò que es desconeix.

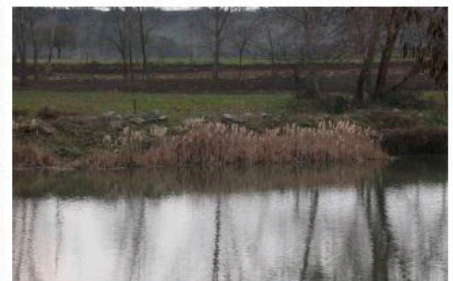
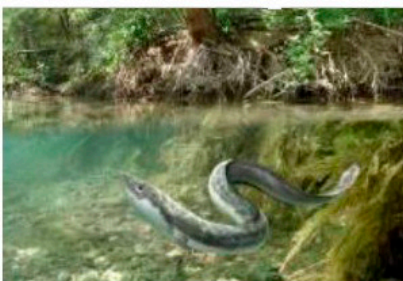
[Veure la presentació completa del ponent](#)

Ecosistemes aquàtics continentals

Marc Ordeix (Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis)

Diagnosi

Els darrers trenta anys, hi ha hagut una millora força general de la qualitat de l'aigua i els ecosistemes aquàtics continentals impulsada pel Pla de sanejament de Catalunya. Ara bé, la crisi econòmica actual amenaça amb fer recular l'estat ecològic dels cursos fluvials si, com sembla, comporta un empitjorament del funcionament de les EDAR. A més, encara hi ha diverses problemàtiques pendents de resoldre: la qualitat de les aigües subterrànies (sobretot pel que fa als nitrats d'origen agrari i a la salinització dels aqüífers costaners, que en lloc de disminuir, augmenten), els cabals ambientals dels cursos hídrics (legislats però pendents d'aplicació), la insuficiència de cabals sòlids (aigua avall de les rescloses i preses), la manca de connectivitat ecològica (només són permeables el 3% dels prop de 1000 obstacles identificats a la connectivitat fluvial per als peixos), l'ocupació urbanística d'àrees inundables (que s'ha duplicat el darrer decenni), l'expansió d'espècies invasores (en increment exponencial), etc. Al mateix temps, les retallades han comportat una reducció dràstica de recursos per a projectes de restauració ecològica, i per a la recerca i els seguiments, la majoria dels quals s'han deixat de fer (contràriament a allò que estableix la Directiva marc de l'aigua). Creix, doncs, el risc de gestionar i planificar els nostres rius i zones humides sense prou coneixement de causa.



Imatges: Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis.

Propostes

- 1)** Recuperar una xarxa de punts de seguiment de l'estat dels rius i zones humides de Catalunya, per gestionar-los i planificar-los seguint la Directiva marc de l'aigua.
- 2)** Incorporar la custòdia del territori (fluvial i aquàtica) com una eina essencial per a la conservació dels sistemes aquàtics continentals.
- 3)** Facilitar la informació pública de les dades generades i promoure la participació ciutadana.

[Veure la presentació completa del ponent](#)

El patrimoni geològic

Lluís Fructuoso (Col·legi Oficial de Geòlegs de Catalunya)

Diagnosi

L'Inventari del patrimoni geològic de Catalunya, acabat l'any 2000 i actualitzat el 2007, comprèn 157 geòtops i geozones repartits per tots els dominis geològics de Catalunya. Lamentablement, però, els espais inventariats no compten amb cap protecció legal, ni amb cap gestió conservacionista, tot i que l'Inventari es va elaborar en l'època de bonança econòmica. Només s'ha fet un seguiment dels espais inventariats l'any 2004, que va mostrar que el 13% estava en mal estat. El 2008 es va revisar l'estat d'una mostra de 10 espais d'interès geològic problemàtics, i no s'ha fet res més. La situació actual del patrimoni geològic de Catalunya és d'empitjorament, i en un cert nombre de geòtops i geozones, s'han identificat impactes irreversibles. A més de la desprotecció, hi ha problemes derivats del desconeixement del valor del patrimoni geològic, del seu estat i de les tendències. Les principals amenaces són: infraestructures, extraccions (legals o il·legals), abocaments (legals o il·legals) de residus, espoliació i vandalisme (una part d'aquest patrimoni té un mercat que indueix l'espoli: minerals, fòssils, etc.). Els espais d'interès geològic pateixen menys impactes negatius quan estan dins dels espais protegits i són més vulnerables quan no tenen cap protecció i es troben en àrees periurbanes.



Espai d'interès geològic (jaciments de plantes fòssils de la Segarra), on es veu l'abandó i presència de residus abocats al seu entorn. *Imatge cedida pel ponent.*

Propostes

- 1)** Potenciar, des de l'administració responsable, el seguiment i actualització dels espais identificats d'interès geològic, dotar-los de protecció legislativa, física o de manteniment.
- 2)** Desenvolupar la divulgació dels valors del patrimoni geològic amb la participació d'entitats professionals i universitats, i fomentar iniciatives de custòdia del territori per salvar-lo.
- 3)** Dinamitzar iniciatives locals, comarcals o privades per posar en valor aquest patrimoni, especialment als llocs on pugui generar valor afegit.

Espècies amenaçades de fauna

Gabriel Gargallo (Institut Català d'Ornitologia)

Diagnosi

Els projectes de seguiment permeten avaluar l'estat de les poblacions de les espècies de fauna i la seva evolució al llarg dels anys. Però també permeten anar molt més enllà, i obtenir indicadors de canvi, de l'estat de diferents hàbitats o ambients, i dels efectes sobre la biodiversitat de processos com ara el canvi climàtic i l'aforestació. Tot això els converteix en una eina imprescindible per avaluar de manera objectiva l'efectivitat de les polítiques de conservació i l'estat del medi natural en conjunt. En els cas dels ocells, els projectes de seguiment desenvolupats a Catalunya han permès constatar que els ambients estèpics i els espais oberts naturals són els que han patit una degradació més accentuada al llarg dels darrers 35 anys. De fet, d'acord amb la recent avaluació de l'estat de conservació dels ocells realitzada per l'Institut Català d'Ornitologia seguint els criteris regionals de la UICN, d'un total d'onze espècies d'ocells típiques d'ambients estèpics, només n'hi ha una que no es troba amenaçada actualment. De la resta, tres són vulnerables, tres més estan en perill, unes altres tres en perill crític, i una ja està extingida en l'àmbit regional (l'alosa becuda).



Alosa Becuda. Imatge: PhotoLogistics.

Propostes

- 1)** Actualitzar i modernitzar el marc normatiu català relatiu a la biodiversitat i desenvolupar-lo per mitjà de catàlegs, plans de recuperació i conservació, etc.
- 2)** Impulsar un pla de seguiment de la biodiversitat a escala catalana, coordinat, dins i fora de Catalunya, i amb visió estratègica.
- 3)** Incentivar activament la conservació de la biodiversitat catalana, prioritzant les accions adreçades als components més vulnerables i a la gestió i recuperació dels hàbitats.

Espais protegits marins

Mikel Zabala (Departament d'Ecologia, Universitat de Barcelona)

Diagnosi

El primer problema per avaluar la gestió dels espais marins protegits de Catalunya és la manca d'informació actualitzada sobre el seu patrimoni (catàlegs d'espècies, cartografia d'hàbitats) i sobre la seva evolució (seguiment sostingut de descriptors quantitius amb un disseny experimental). També manca transparència administrativa en la forma de gestió: els nous espais es dissenyen d'esquenes als ciutadans i la composició dels consells assessors menysté l'opinió científica. Un altre problema és l'incompliment de terminis i disposicions de les normes vigents, per part de la mateixa administració que les ha promogut. La manca dels plans rectors d'ús i gestió (PRUGs) ha propiciat activitats erosives dins les mateixes reserves naturals parcials (per exemple, amb l'extracció de corall), i l'incompliment de les quotes de busseig ha malmès les comunitats coral·lígenes més fràgils. Les advertències dels informes de seguiment han estat desateses i les respostes a la interpel·lació del Consell de Protecció de la Natura són enganyoses. Aquestes incongruències s'entenen en el marc d'una societat mercantilista que utilitza el patrimoni natural i els espais protegits com aparadors, exclusivament dedicats a promoure la indústria turística, i a qualsevol preu. Els espais marins, menys visibles que els terrestres, no seran més ben gestionats mentre no s'operi un canvi ètic radical d'aquest model socioeconòmic esgotat.



Branques de corall vermell (*Corallium rubrum*) de la zona protegida de les Illes Medes. A la dreta, colònies malmeses i abandonades, però encara vives, conseqüència d'un episodi d'extracció furtiva de corall durant els primers mesos de l'any 2000. Imatges: Universitat de Barcelona.

Propostes

- 1)** Fomentar catàlegs, cartografia d'hàbitats i seguiment sistemàtic dels processos ecològics, i la gestió dels espais marins protegits.
- 2)** Gestionar aquests espais de manera activa i transparent, reforçant el compliment de les normes vigents amb recursos humans i materials, i prestant suport administratiu i jurídic per protegir-ne efectivament el patrimoni.
- 3)** Canviar el plantejament socioeconòmic, posant límits al sacrifici del patrimoni natural dels espais naturals protegits per a la promoció de la indústria turística.

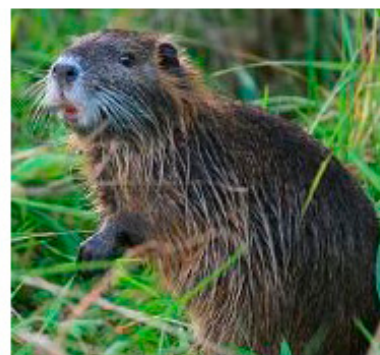
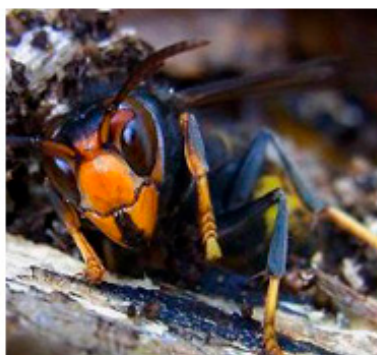
[Veure la presentació completa del ponent](#)

Espècies exòtiques i invasores

Joan Pino (Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals)

Diagnosi

Catalunya es troba fortament afectada per les invasions biològiques, que es concentren a les zones baixes i més antropitzades, especialment de la costa però també del prelitoral i l'interior. La majoria dels espais naturals protegits se'n veuen relativament poc afectats, amb la notable excepció dels espais litorals i metropolitans. Els hàbitats aquàtics són afectats arreu tret de les capçaleres fluvials. L'impacte de les espècies invasores és variable, tot i que destaquen, pels seus efectes negatius, les aquàtiques epicontinentals. Les escasses dades disponibles mostren una tendència a l'augment de les invasions, amb l'entrada constant de noves espècies, l'expansió de les ja establertes i la creació de nous *hot spots* d'invasió. Aquest procés, força generalitzat a la Unió Europea, ha motivat directives i decrets que regulen la tinença i comercialització de les espècies exòtiques, les quals obligaran a desenvolupar estratègies de lluita específiques. Amb tot, la percepció actual del problema per part dels gestors encara és moderada. Recentment s'han començat a impulsar programes de lluita contra espècies invasores per a espècies i territoris concrets, però en general s'actua tard, quan el procés d'invasió és molt avançat, i això comporta uns costos elevats per uns resultats més aviat mediocres.



Myiopsitta monachus, *Vespa velutina* i *Myocastor coipus*, exemples d'espècies invasores. Imatges cedides pel ponent.

Propostes

Prioritzar les estratègies de prevenció:

- 1)** realitzant anàlisis de risc per a totes les espècies exòtiques de Catalunya i per a les invasores potencials presents en territoris veïns;
- 2)** posant a punt mètodes per a la identificació dels principals punts d'entrada d'espècies a Catalunya; i
- 3)** posant a punt models per a la identificació de les àrees més vulnerables a la invasió, amb un èmfasi especial als espais naturals protegits.

[Veure la presentació completa del ponent](#)

Espais naturals protegits

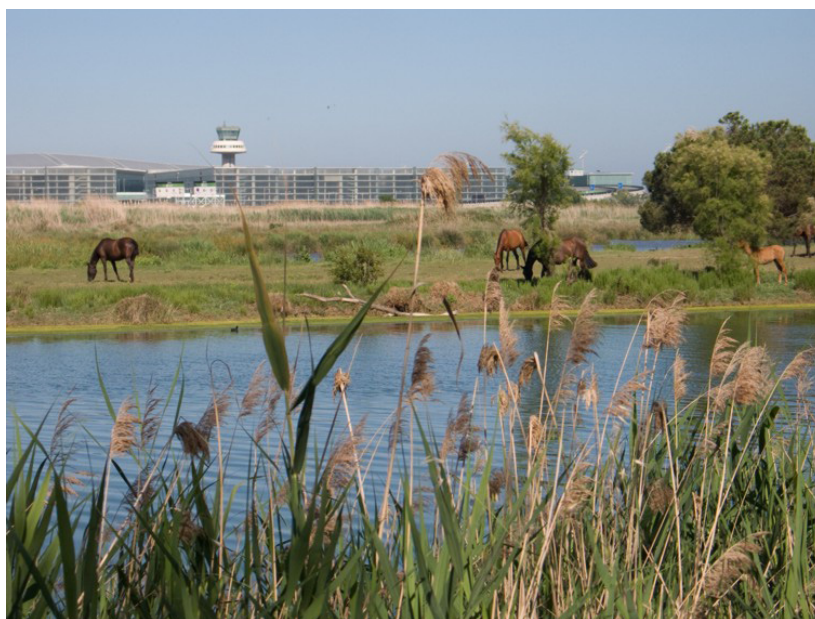
Josep Germain (Institució Catalana d'Història Natural)

Diagnosi

El sistema d'espais naturals protegits de Catalunya es caracteritza per un grau de protecció molt baix (el 96 % són de la categoria V de la IUCN) i un insuficient desenvolupament normatiu i del planejament (només 9 dels 18 espais de protecció especial han aprovat un pla de protecció o de gestió).

Als dèficits històrics s'hi han afegit aquests darrers anys unes disminucions pressupostàries que els impedeixen complir les funcions per a les quals van ser creats. Les retallades dels pressupostos dels parcs de la Generalitat van del 49-60 %; són del 43-58 % als consorcis d'espais d'interès natural; i del 25-36 % en els parcs de l'entorn metropolità de Barcelona.

L'actual situació en la majoria dels parcs és extremadament delicada: s'han reduït o eliminat les brigades de manteniment, les tasques de prevenció d'incendis forestals, els projectes de recerca i les activitats d'educació ambiental; a més, s'han tancat o reduït molt els punts d'informació, tot i l'augment generalitzat del nombre de visitants.



Delta del Llobregat, el Remolar i l'aeroport. Imatge cedida pel ponent.

Les retallades que han afectat els espais naturals protegits els darrers anys han superat les que han afectat a altres serveis públics; els parcs pateixen un ofegament deliberat i s'hi afavoreix més l'explotació dels recursos naturals que no pas la conservació dels valors naturals i culturals.

Propostes

- 1)** Aturar les desmesurades retallades que afecten els espais naturals protegits i dotar-los d'uns recursos proporcionats a les funcions que els atribueixen les normes de protecció respectives.
- 2)** Actualitzar la Llei d'espais naturals i aconseguir que cada espai natural protegit disposi d'un pla de conservació i d'una avaluació periòdica de resultats.
- 3)** Potenciar un model de gestió dels components del patrimoni natural dels espais naturals protegits centrat en la conservació.

[Veure la presentació completa del ponent](#)

Espècies amenaçades de la flora

César Blanché (Laboratori de Botànica, Facultat de Farmàcia, Universitat de Barcelona)

Diagnosi

L'avaluació més recent de l'estat de conservació de la flora vascular catalana, continguda al *Llibre Vermell* (Sàez, Aymerich & Blanché, 2010), identifica 199 tàxons amenaçats (el 5,5% de les plantes vasculares incloses en les categories UICN, 17 de les quals extingides a Catalunya). L'anàlisi dels factors de risc indica causes intrínseques (mida poblacional reduïda, etc.) per a un 12% del tàxons; la resta (un 88 %) s'enfronten a causes extrínseques (principalment antròpiques > 75%, degudes a transformacions dels hàbitats, obres de desenvolupament i urbanització, freqüentació, etc.), que cal contrarestar per revertir la situació. Per a la resta de grups (algues, fongs, líquens, briòfits, etc.) no comptem amb avaluacions globals ni llistes vermelles, únicament amb llistats d'espècies més amenaçades promoguts per la ICHN. Existeixen catàlegs legals de protecció (llistes europees, espanyoles o catalanes) i encara previsions d'ampliació del propi catàleg o de regulació d'explotació d'espècies silvestres, però s'aprecien insuficiències clares d'execució de les mesures previstes a la llei i segueixen produint-se pèrdues d'efectius i de poblacions fins i tot entre les espècies protegides i dins els espais naturals protegits.



Stachys maritima, a l'únic nucli conegut al sud del Llobregat (Platja del Prat), on no ha estat retrobada des de 2009. Es tracta d'una espècie de sorralis litorals molt amenaçada a Catalunya (EN), inclosa en el Catàleg de Flora Amenaçada (D.172/2008) i que, per tant, hauria de comptar amb un pla de recuperació, com a molt tard, abans de 2011. Tres anys després, encara no s'ha aprovat allò que estableix la legislació. *Imatge cedida pel ponent.*

Propostes

La primera Estratègia Catalana de Conservació de Flora (2014-2020), amb participació d'experts, professionals i tècnics de l'administració, sota la coordinació de la ICHN i per encàrrec del DAAM, és a punt de finalitzar. Aplica a Catalunya els principis de les estratègies internacionals, per mitjà de 48 accions que han de garantir la conservació de les plantes de Catalunya, prioritzades en els àmbits del coneixement, de programes de seguiment i de conservació d'urgència, educació ambiental i coordinació. Per tant, la proposta és única: assumir l'Estratègia, i dotar-la de mitjans com l'Observatori de Conservació de Flora de Catalunya.

Declaració en favor del patrimoni natural de Catalunya

LES ENTITATS I PERSONES SOTASIGNADES, PREGONAMENT PREOCUPADES PER:

- El desmantellament de les polítiques de conservació del patrimoni natural de Catalunya, que ja ha traspassat totes les línies vermelles.
- El greu incompliment d'obligacions i disposicions legals (com directives europees o plans de conservació d'espècies) que fan referència a la conservació del patrimoni natural[1].
- Les retallades de més del 60% del pressupost destinat a espais naturals protegits, que són competència de la Direcció General de Medi Natural i Biodiversitat, la qual forma part d'un Departament, el d'Agricultura, que ha reduït el seu pressupost en un percentatge molt inferior.
- L'estrangulament de la gestió dels espais naturals protegits adscrits a la Generalitat, o gestionats per consorcis dels quals la Generalitat formava part, que han patit la reducció dels equips gestors, la dràstica retallada o eliminació dels serveis d'informació i educació ambiental, i de les brigades de manteniment, i tres anys consecutius sense cap inversió, que ha afectat també els centres de recuperació de fauna salvatge.
- L'absència de gestió conservacionista dels espais naturals marins i la seva biodiversitat, amb comptadíssimes excepcions.
- Les evidències d'empitjorament i de pèrdues, a voltes irreversibles, de patrimoni natural (geòtops, geozones, espècies, hàbitats, paisatges) ja identificades en l'avaluació de l'efectivitat del sistema d'espais naturals protegits de 2004[2], fins i tot a l'interior d'espais naturals de protecció especial. I tot plegat, en un moment de sobrefreqüentació del medi natural, que requeriria una gestió adequada a la capacitat de càrrega.

- Les tendències negatives en indicadors clau del medi natural de Catalunya, que han palesat els dos informes publicats per la Institució Catalana d'Història Natural el 2010 i 2013, avalats per la millor informació científica disponible[3] [4].
- L'escàs ressò que han tingut els informes del Consell de Protecció de la Natura[5] en les polítiques de gestió i conservació del patrimoni natural del govern de Catalunya i, en particular, els darrers informes sobre la gestió dels espais naturals protegits.
- La supressió de molts programes de recerca i de seguiment del patrimoni natural, que dificulta o impedeix avaluar les tendències i l'impacte de les polítiques públiques que hi incideixen.
- La falta de reconeixement de les enormes oportunitats socials i econòmiques que el patrimoni natural comporta, i l'absència d'estratègies i accions efectives per a desplegar-les.

CONSIDEREN QUE

Davant el risc de deteriorament continuat del patrimoni natural, que constitueix una amenaça a la biodiversitat i al benestar de la societat:

- S'han de d'**aturar i revertir** amb urgència les polítiques que menen al deteriorament del patrimoni natural del país, malgrat la difícil situació econòmica actual, perquè no suposi una debilitat per al país que volem i les generacions que vindran.
- S'ha de **reconèixer** el patrimoni natural com un component essencial de la identitat del nostre país, de la salut del territori i de la societat, i com una font de serveis i oportunitats, de llocs de treball i d'activitat econòmica.
- Es pot **reconduir** la situació si s'actua amb responsabilitat i visió de futur, i atenent als compromisos legals que no es poden defugir, tot recordant que, com apunten alguns estudis europeus, no actuar en conservar la natura és una opció més arriscada i cara que invertir-hi adequadament.

Per tot plegat RECLAMEN AL GOVERN DE CATALUNYA

- 1.** Aturar immediatament el desmantellament de les polítiques de conservació del patrimoni natural, revertint, a partir d'enguany, les tendències de reducció de pressupostos i d'equips humans que s'hi destinen. Mesurar anualment el que s'hi destina i retre'n comptes amb transparència a la societat.
- 2.** Mantenir, o recuperar quan s'escaigui, els programes de recerca i de seguiment del patrimoni natural que han de permetre avaluar-ne l'estat i mesurar regularment l'efectivitat de les polítiques públiques que hi incideixen, i fer-ne públics els resultats anualment.
- 3.** Reagrupar les competències sobre gestió i planificació del patrimoni natural amb la resta de competències ambientals en un únic departament responsable de les polítiques ambientals, i de caràcter transversal. D'aquesta manera, l'acció política sobre el patrimoni natural es podria coordinar millor amb les diferents polítiques sectorials que hi incideixen i que, sovint, se'n beneficien.
- 4.** Impulsar la consolidació d'una administració pública moderna i eficaç, que superi les greus disfuncions actuals i dotar-la dels mitjans necessaris per garantir-ne l'efectivitat.
- 5.** Tramitar, aprovar i aplicar, amb la màxima urgència, les dues eines legals bàsiques per poder conservar el patrimoni natural: la Llei de la Biodiversitat i del Patrimoni Natural i l'Estratègia Catalana de Conservació de la Biodiversitat, i que concretin els acords del Conveni de la Diversitat Biològica, les Directives Europees i les lleis estatals a Catalunya.
- 6.** Millorar l'accés a la informació, la participació i la justícia en matèria de medi ambient, per a la ciutadania i les organitzacions socials, dotant a la fiscalia de medi ambient dels mitjans indispensables per poder fer front als delictes ambientals greus.

Barcelona, a 29 de març de 2014.

[1] Ecologistes en Acció, 2012. **Degradació de les polítiques de conservació de la biodiversitat a Catalunya, 2012.**

[2] La publicació completa, amb totes les dades, exemples i recomanacions, fou publicada el 2008 per la Institució Catalana d'Història Natural a **Protegits, de fet o de dret? Primera avaluació del sistema d'espais naturals protegits de Catalunya.**

[3] Institució Catalana d'Història Natural, 2010. **Informe de l'estat i les tendències del medi natural a Catalunya. 2010.**

[4] Institució Catalana d'Història Natural, 2013. **Informe sobre l'estat i les tendències del medi natural a Catalunya 2013.**

[5] Relació dels informes emesos pel Consell de Protecció de la Natura.

Adhesions

Entitats

- Acció Natura
- Agrupació Naturalista i Ecologista de la Garrotxa
- Agrupació per a la Protecció del Medi Ambient (APMA) del Garraf
- Aigua és Vida
- Ambient Crític
- Amics de la Tortuga de l'Albera
- Anda – Associació Naturalista d'Abrebra
- Alba Sud
- Apnae – Associació d'Amics del Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà
- Arjub del Riu
- Asia – Associació Salut i Agroecologia
- Associació Animal Latitude
- Associació d'Amics del Museu de Ciències Naturals de Barcelona
- Associació de Naturalistes de Girona
- Associació Catalana de Ciències Ambientals (ACCA)
- Associació Catalana d'Oceanògrafes i Oceanògrafs
- Associació Centre d'Educació Ambiental Alt Ter
- Associació Hàbitats
- Associació La Sorellona
- Associació Boletaire Independent
- Associació Mediambiental La Sínia
- Associació Micològica Joaquim Codina (Vinculada a la UdG)
- Associació Naturalista Torrelleca La Formiga
- Associació Ornitològica Picapall de les Terres de l'Ebre
- Associació Obrador Xisqueta
- Associació Paisatges Vius
- Associació per la Conservació dels Ecosistemes Naturals
- Associació per la Defensa i l'Estudi de la Natura (ADENC)
- Associació Rurbans – Escola de Pagesos i Pastors
- Associació Renau Natura
- Associació Trenca
- Avesedari
- Balmes Blancs
- Biòlegs Glocals
- Biosfera, Associació d'Educació Ambiental
- Catam Associació (Centre d'Acció Territorial i Ambiental del Maresme)
- Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis
- Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat
- Centre de Reproducció de Tortugues de l'Albera
- Centre per la Sostenibilitat Territorial
- Coordinadora per la Salvaguarda del Montseny
- Dempeus per la Salut Pública
- Depana, Lliga per a la Defensa del Patrimoni Natural
- Ecologistes en Acció de Catalunya
- EGRELL: Institució per a l'Estudi, Gestió i Recuperació dels Ecosistemes Lleidatans
- El Fanal – Grup Ecologista del Moianès
- Entitat s'Agulla d'Educació Mediambiental
- Estació Biològica del Pallars Jussà
- Federació ADF Maresme
- Fundació Emys
- Fundació Escolta Josep Carol
- Fundació La Plana
- Fundació Projecte Miranda
- Fundació Privada l'Esquerda

- Fundació Sigea
- Galanthus
- Gedena – Grup d’Estudi i Defensa de la Natura
- Gepec – Grup d’Estudi i Protecció dels Ecosistemes Catalans
- Geven – Grup Ecologista del Vendrell i Baix Penedès
- Grup Ecologista Quercus
- Grup de Defensa del Ter
- Grup de Natura Freixe
- Grup de Natura del Solsonès – Centre d’Estudis Lacetans
- Grup de Naturalistes d’Osona – ICHN
- Institució Catalana d’Història Natural
- IAEDEN-Salvem L’empordà
- Institut Català d’Ornitologia
- IPCENA
- Justícia i Pau
- La Roca més Verda
- La Sabina, Associació per a la Salvaguarda de la Biodiversitat i la Natura
- Limnos – Associació de Defensa del Patrimoni Natural del Pla de l’Estany
- Martinet Grup de Defensa Fluvial
- Meandre, Associació per la Preservació del Patrimoni Natural de Manresa
- Mountain Wilderness de Catalunya
- Natura, Entitat de Medi Ambient
- Nereo
- Obrador del Tercer Sector Ambiental
- Projecte Ninam – Estudi dels Cetacis a Catalunya - Riudaurajunts
- SCEA – Societat Catalana d’Educació Ambiental
- Societat Catalana de Biologia
- Societat Catalana de Geografia
- Societat Catalana de Fotògrafs de Natura
- Societat Catalana d’Herpetologia
- Societat Catalana de Micologia
- Submon – Conservació, Estudi i Divulgació del Medi Marí
- Terres del Gaià
- Xarxa – Federació d’Entitats Boletaires i Micològiques de Catalunya
- Xarxa de Custòdia del Territori
- Xarxa de l’Observatori del Deute en la Globalització
- Xarxa de Voluntariat Ambiental

Universitats / Centres de recerca

- Càtedra d’Ecosistemes Litorals Mediterranis
- Caps – Centre d’Anàlisi i Programes Sanitaris
- Centre de Documentació de Biodiversitat Vegetal de la Universitat de Barcelona
- Institut d’Ecologia Aquàtica de la Universitat de Girona
- Institut d’Estudis Catalans
- Institut de Medi Ambient de la Universitat de Girona
- Institut de Recerca de la Biodiversitat de la Universitat de Barcelona
- Departament de Biologia Animal de la Universitat de Barcelona
- Departament de Biologia Vegetal de la Universitat de Barcelona
- Departament de Ciències Ambientals de la Universitat de Girona
- Departament d’Ecologia de la Universitat de Barcelona
- Departament de Geografia de la Universitat de Girona

- Departament de Geografia de la Universitat Rovira i Virgili
- Escola Politècnica Superior de la Universitat de Vic
- Fundació Ent
- Greb – Grup de Recerca Biodiversitat i Biosistèmica Vegetals
- Museu de Ciències Naturals de Granollers
- Secció de Botànica del Departament de Produccions Naturals, Biologia Vegetal i Edafologia de la Universitat de Barcelona

Col·legis professionals

- Col·legi d'Ambientòlegs de Catalunya
- Col·legi de Biòlegs de Catalunya
- Col·legi de Geòlegs de Catalunya

Empreses i cooperatives

- Aprèn, Serveis Ambientals
- Espai Tres – Territori i Responsabilitat Social
- La Copa, SCCL
- La Llena Ambiental
- Lacasaeco
- Ecotons S.C.P.
- Entre iguals, Gestió Social de la Propietat
- Geonat, Geology&Environment
- Muralla 15 (Col·lectiu Cultural)
- Nusos. Activitats Científiques i Culturals, SCCL
- Sorelló, Estudis al Medi Aquàtic S.L.
- Tosca, Serveis Ambientals
- Via Pública Publicitat
- Volcànic Guiaunya

Persones

350 adhesions individuals

Signants en data 6 de juny de 2014

© Col·legi d'Ambientòlegs
de Catalunya (COAMB)

<http://www.coamb.cat>

Text: els autors de les ponències i
els impulsors de la jornada.

Edició: juliol de 2014.

Disseny i maquetació: extra! i serveis
tècnics del COAMB.

DL: B 15422-2014

L'editor no es fa responsable del contingut
dels articles i les opinions expressades en
aquesta publicació. La reproducció de qualsevol
contingut d'aquesta publicació s'haurà de
comunicar prèviament al COAMB.

